

9. **Maros-Sülye.** Sárgászürke tályagban (cong. képl.)
Cardium cfr. *Hantkeni Fuchs*.
10. **Oláh-Solyos.** Mészkötszerű durva homokkőben:
Congerina Radmanesti Fuchs. 2 péld.
11. **Buzás-Bocsárd,** Kékesszürke csillámos tályagban:
Cardium cfr. *Hantkeni Fuchs*, lenyom.
12. **Vingárd.** Sárga csillámos agyagban és conglomerátban:
Congerina Radmanesti Fuchs. 1 ép péld.
13. **Péterfalva.** Balázsfalva mellett. Kékesszürke tályagban:
Congerina Czjzeki Hörn.
14. **Kapudi hegyek.** Sárgásszürke tályagban:
Cardium cfr. *Hantkeni Fuchs*, benyomata.
15. **Kőhalom.** Durva laza porondban (cerith. képl.)
Cerithium pictum Eichw.
Cardium obsoletum Eichw.
Tapes gregaria Partsch. sok apró jó péld.

D) A Szamos folyóvidékének lelhelyei.

1. **Magy.-Köblös.** Kimosva és kopva:
Melanopsis Martiniana Fér igen szép nagy 2 péld.
Congerina subglobosa Partsch. nagy péld. töred.
2. **Halmágy (a Szilágyság felé)** Kimosott példányokban:
Melanopsis Martiniana Fér.
Melanopsis cfr. *vindobonensis Fuchs*.

E két lelhely tehát elég bizonyíték arra nézve, hogy a Szamos folyóvidékén sem hiányzik egészen a fiatal harmadkori képletnek félsós- és édesvízi rétegei s valószínű, hogy beható kutatások után még több helyen is ki lesznek mutathatók.

Általános következtetés gyanánt ezen adatok nyomán is ki mondható már, hogy míg a félsósvízi- vagyis cerithium-rétegek különösen Erdély délnyugati sarkában, az ugynevezett hátszegi öbölben vannak kifejlődve, addig az édesvízi- vagy congeriarétegek Erdély egész déli és nyugati szélé mentében elnyúlnak s a Maros mentében mélyen behatolnak az egykori medence középebe is. A Mezőségen eddigél nincsenek még kimutatva cerithium- és congeria-rétegek, de az eddigiek után nem épen valószínűtlen, hogy ott is feltalálhatók lesznek, habár igen kis helyekre szorítkozva és diluvialis rétegektől elborítva is.

Adalékok a sokszoros burkonytömlők casuistikájához.

(Ein Beitrag zur Casuistik multip.ler Echinococcen.)

Rohde, Arch. d. Heilk. XVII. évf. 1. füz. 45—62 ll.

35 éves nőnél a felhastájon duzzadás és heves szúró fájdalom lépett fel, melyek a rásztlájra és a csipvákbel tájra kisugároztak. Egy hó múlva ezen fájdalmak eltűntek — de rövid idő múlva beteg a

hasbőr alatt számos apró, de akár tyúktojás nagyságú dagokat vett észre, melyek a lassanként fokozódó általános hasúri gyülem által később hozzá férhetlenné váltak; majd az alsó végtagokban is savós beszűrődés következett, azután étvágytalanság, gyakori hányás és kínos köhögés állott be, mely mindinkább fokozódott, és fehéres, gyakran véresen csikolt köpettel volt kísérvé. — Másfél év múlva a nagy légszomj miatt hascsapolás történt, melynél azonban csak kevés folyadék ürült ki. $\frac{3}{4}$ év múlva igen elsoványodott állapotban a kórházba jutott; — sárgaság nem volt jelen, de nagyfokú kékkór; — a has igen erősen kiterjedt, fénylő, feszes, a köldöktájton 120 centim. körületű; a köldök bőre egészen vékony, áttűnő, sérvalakban eldömborodott s tompa hangot ad, mint az egész hasúr is. A mellkason a tompulat elöl a 3-ik és 4-ik, oldalt az 5-ik bordától kezdődik. Elöl mindenütt erős hólyágcsás légzés számos mormogással, hátul mindenütt érdes hólyágcsás légzés hallatszott; — a légzés és érlükés szapora; hőmérsék rendes. — Csapoláskor a hasúrból 13.5 kilo tiszta folyadék ürített ki s ezután az felhastáj nagyban s a bal bordaszéltől a köldökig számos apró és 10 mogyorószerű dag a hasfalon át látható és tapinthatóvá lett; melyek látszólagosan egymással összenőttek, kissé mozgathatók, fájdalomtalanok, érmecsesek; burkonyrezgés nem érezhető. Légzésnél csak igen keveset mozgottak. A kontaktsági hang az egész dagtelepen tompa volt s májtompulatba ment át. A léptájton 19 cm. hosszú, 14.5 cm. széles dag volt érezhető.

A hasvíz esakhamar újból fellépett; a köpet dús genyes volt s egy alkalommal krajczár nagyságú hártyszerű képletet tartalmazott, mely görcsö alatt egyöntetű szerkezet mellett, jól kivehető rétegzettséget mutat. A csapolás után egy hó múlva a szabad hasvíz miatt a dagok megint eltűntek s lassankint a légzés újból annyira nehezült, hogy egy 2-ik csapolás vált szükségessé, mely után a dagok megint jobban kivehetőek voltak s ugyanezen cyklus újra ismétlődött. A pöketben még többször burkonyhártyák találtak. Lassankint a tápláltatás is szenvedett s egyszersmind az alsó végtagokban és nemzörészekben erős savós beszüremkedés lépett fel; a 4-ik csapolásnál eleinte csak néhány köbe. világos zöldes folyadék ürült ki és a csap kivételénél, utána hártyszerű burkonytömlő tolt el: ismételt beszúrásnál 15 kilogrmm folyadék ürült ki. Csapolás után a beteg összeesett, kékkóros lett s a legközelebbi napon, mintegy 2 évvel a betegség fellépte után — meghalt.

Bonczolatnál a szerföltött megnagyobbodott májban igen számos, odanövéseiben egyes burkonytömlők voltak, dúsán edényelt kötszöveti tokkal körülvéve; a köztük visszamaradt májszövet vérdús, helyenkint zöldesen elszinesedett. A burkonytömlő bennéke a közönséges fiókos burkonyhoz hasonló. Egy nagyobb ily tömlő, mely a jobb lebenyből elődúdorodik öszszenyomja a verőczeret s az ürs viszszer is a máj felső területéből kidúdorodó tömlő által erősen jobbra van eltolva. A lép alsó részében egy nagyobb egyszerű és egy

több rekeszű tömlő volt, felső harmadában azon kívül még számtalan apró hólyag. A bal tüdő alsó része őszszenyomott; a jobb erősen odanőtt; főleg az alapon; középső lebenyében festenyzett kérges szövetbe ágyalt tömlő van őszszeesett burkonyhártyákkal, melybe 3 kisebb hörg beszájadzik. Az alsó lebenyben hurutos tüdőlobos (?) gócz található, melyben két kisebb burkony fészkel. A bal szivgyomorban egy köbcm.-nyi ür, őszszeesett és elzsirosodott burkonyhártyákkal.

Legérdekesebb a lelet a hashártyán, mely megvastagodott, sok helyt barnásan festett és nagy kiterjedésben érdes homokszerű szemcsékkel beszórt, melyekben a mész kivonása után burkonyfejecsek fölesmerhetők; a bal csipő felett patkószerűen görbült, 6 millim. vastag dűdörös fehér dagály van, mely föl és lefelé kanyarulatosan elfutó nyújtványokat bocsájt; utóbbiak egy molyebben fekvő sokszorosán szétágzó reczébe mennek át, kissé erősebben kiemelkedő csoportokkal. Bemetszések ezen dagályból őszszeahajtott finom burkonyhártyák duzzadnak ki; e hártyák hashártya alatti ürterek és menetek bennékét képezik, melyek kitáguló nyirk edényeknek megfelelnek. Kisebb barnáson áttűnő burkonytömlő csoportosulatok a méhen, a széles szálagon, a Douglasféle térben s a bal mellső hasfalban is található; némelyeknek elrendezése igen valószínűvé teszi hogy a nyirkedényben székelnek.

Szerző a rendkívüli nagy mennyiségű bevándorlason kívül különös súlyt fektet arra, hogy esete a legelső, melynél egyszerre, nem multilocularis burkony, — a nyirkedényeken belül kifejlődésre jutott és a megbetegedés menetét úgy képzei, hogy számtalan peték bejutása után a legtöbb ébrény a bél edényein keresztül a májba, egyesek azon túl a tüdőbe jutottak s némelyek még ezentúl a bal szívébe és függérbe és a szív falába is. A lépbeli és hashártyabeli echinococcusok szintén a függérbe jutott s edényeiben tovavit ébrényektől származnak. — A másik lehetőség szerinte az volna, hogy a májba jutott ébrények hólyagokká kifejlődvén — a nyomási viszonyok miatt — a máj felületére jutottak és a szomszéd részekkel őszszenőttek; egy ilyen hólyag megrepedve, bennékét a hasürbe ürítette s hártyalobot előidézvén egyes fiók hólyagok és ébrényfejek a hasúri hashártya nyirkedényeibe belejutottak, míg mások a hashártya felületén megtapadtak és odanőttek. A hasvízkort számos verőczeri ág eltöporódásának eredményéül tekinti. — (Referens két hasonló, eddigelé le nem irt esetet észlelt s ezek egyikében a hólyagvégből közti tájon őszszelehadt hártyákkal telt gyermekfőnyi tömlőt talált, mely sokszoros hegesedések által a környékkel igen szorosan volt őszszenőve. A hashártyán számtalan, részint dara egész mákszem nagyságú elmeszesedett szemcsék voltak, részint bab egész krajczár nagyságú rendetlen elterült foltok, melyek kanyarulatosan duzzado 1—4 mm. vastag menetscsoportokból állottak: utóbbiakban részint burkonyhártyák, részint sajtos és mézpepszerű anyag található. Miután mind a szemcsék, mind a foltok a hashártyával csak laza és könnyen szétválasztható kötszöveti szálazgat által voltak őszszezfűgésben, közöttük

barnás festenyzés mutatkozott és a hasúri szervek sokszorosán összenőve találtattak: annál fogva elfogadhatóbbnak tartja azon felvételt hogy ezen hashártyai echinococcusok nem helyben elsődlegesen kifejlődött burkonyébrényekből származtak, hanem egy nagyobb burkonytömlő felrepedése folytán a hasúrbe jutottak és odanőttek. Ezen nézet mellett szól, hogy egyes 0.2 mm. nagyságú elmeszesedett burkony szemcsében 3—4 scolex koszorút talált s etetési kísérletek szerint az embryokból kifejlődő burkonyok tetemesb, borsó egész diónyi nagyságot érnek el, míg bennük scolexek fejlődnek. Az alakra nézve a leírt hashártyai burkony echinococcus granulosis szemcsés burkony névvel jelelendők. Ref.)

Generisch.

J e g y z é k e

az 1876 September havában a Budapesten tartott nemzetközi őstörténelmi Congressus tárlatára az erdélyi muzeum régiség-tárából felküldött tárgyaknak.

A. Kőkori tárgyak:

57. Csiszoló kő, 58. Kőfejsze töredék, Tordán római sírban, 59. Kőbalta, Bardócz. 60. Hasonló, Ercsény. *) 61. Átfurt kőfejsze, 62. Átfurt kis márványfejsze, Zsobok. 63. Átfurt kőcsákány, Sáromberke. 64. Hasonló, Rigmány. 65. Hasonló Budvár. 66. Hasonló, Siklód. 67. Hasonló, Székelyföld. 68. Hasonló, Nagy-Ajta. 69. Hasonló, Maros-Ujvártt. 70. 71. Nagy kőfejszék töredékei u. o. 72. Átfurt kőkalapács. 73. Átfurt kőcsákány töredékek. 74. Átfurt kalapács töredékek, Szent-Gericze. 75. Átfurt kőfejsze, Kolozsvár. 76. Buzogányfő töredéke, 77. Átfurt kőfejsze, Mája. 78. Átfurt kőfejsze, Veczel. 79. Kőfejsze töredék, Sóvárád. 80. Kőfejsze töredék, Vályeren, Diluvial rétegben. 81. Kőszilánk. 82. Kőfejsze töredék, Kőhalom. 83. Kis kőfejsze; Hunyad vármegye. 84. Kőkalapács-töredék, Csáklyán. 85. 9 db cserép töredék, 1 agyag gyöngy, 1 vas nyíl hegy, Csáklyán. 86. a.—g. 7 cserép töredék, h. agancs töred. a koponya egy részében, i. kőkalapács, Apa-Nagyfalu. 87. a. Megszenesedett fa, b. csonttöredék, c. d. Kőkarikák, e. agyagkarika, g. h. vasdarab, f. i. cseréptöredék, Al-Doboly. 88. Cserép-edény, Maros-Gezse. 89. 90. Két töredezett csupor, Patakfalva. 91. Egy cserép csésze, Gernyeszeg. 92. Egy hosszú nyakú csupor, u. o. 93. Egy durva cserép csésze, Székely-Udvarhely. 94. Egy kis csuporszerű edény fedővel, Vizakna. 95. Egy csupor forma edény, Gernyeszeg. 96. Egy hosszúra keskeny csuprocška, Angyalos. 97. Egy csinosan díszített széles karimájú csupor, Vályeren. 98. Egy vízmerő csuprocška, Boicza. 99. Egy röstöllő forma kis edény, V.-Hunyad. 100. 101. Két köny csupor, Ercsény. 102. Egy cserép kanta, Ágostonfalva. 103. Egy nagy cserép urna töredéke, u. o. 104. Egy cserép szobrocška feje, Alvincz.

*) Az alábbi ercsényi leletekkel együtt.